

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. De Conditionibus causandum requisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

quatuor causarum genera: probatur mi. ex supposito facto & præmisso, & etiam ulterius, quidquid influit, aut influit extrinsecè, aut intrinsecè, si hoc, vel per modum subjecti, vel per modum formæ, seu per modum actus & potentia, primum est causa materialis, alterum est causa formalis, quæ sunt duæ causæ: Iterum si extrinsecè, vel influit realitèr, vel metaphoricè alliciendo ad sui productionem, si hoc, est finalis, si primum, est causa efficiens; ergò bene dividitur causa, ut sic in quatuor allegata membra: probatur hæc consequentia, quia non est alia assignabilis, quæ non haberet rationem aliquam ex illis, ergò: probatur ant. si esset aliqua, maximè instrumentum, Idea, exemplar & objectum, sed hæc ad priores reducuntur, ergò: probatur mi. tum ex dicendis, tum quia omnia reduci possunt ad causam efficientem, ergò. Confirmatur Conclusio: Quia illa est bona divisio, quæ fit in membra diversa, & inter se realitèr distincta, sed hæc est talis, ergò: probatur mi. tum quia in entitate inter se differunt, tum quia habent diversum causandi modum; nam materia concurret recipiendo, forma informando, finis movendo & excitando efficientem, efficiens denique dando esse, nec recipiendo, nec informando, nec movendo, ergò.

III. Et quamvis prædicta divisio bona sit & communi antiquorum placito adhærendo bene defendatur, non est tamen secundum exactas regulas divisionum, nam imprimis debet fieri in pauciora membra, ita ut si fieri potest, sit bimensuris & in magis immediata, quòd tamen hic non observatur, unde ex ultimo ordinate procedendo causam ut sic, Primò dividi posse in primam & secundam; Prima est Deus super omnia benedictus ob omnimodam independentiam in sua entitate ab ulla alia causa. Secunda verò est omnis causa creata propter maximam dependentiam à causa prima, tam bene, quoad entitatem, quam etiam quoad operationes, quæ nihil agere & causare potest, nisi Deo concitante. Causa secunda iterum subdividi potest in universalem & singularem: Universalis est, quæ ad plures effectus concurrere potest & sunt Astra, Cæli, Sol, &c. dixi ad plures, quia Causa universalis, quæ ad omnes effectus concurrat, non est secunda, sed prima: singularis est, quæ tantum producit determinatos effectus, ut ignis ignem, calorem, &c. Causa singularis tertio subdividitur; in intrinsecam & extrinsecam, illa essentialitèr & intrinsecè rem constituit, tanquam pars ejus, & sic corpus & anima constituent hominem: extrinsecæ, quæ non ingreditur ad constitutionem intrinsecam alicujus rei, ut ignis, dum producit alium ignem, & universalitèr omnis causa efficiens & finalis.

IV. Causa efficiens iterum multiplicatèr dividitur: Nam alia est immediata, alia mediata. Prima dicitur illa, à quâ effectus immediate producit, ut calor à calore. Secunda verò, à quâ effectus tantum mediata producit, uti Adam dicitur causa omnium hominum, &c.

V. Secundò dividitur in Causam per se, & causam per accidens; Per se est, quæ ex natura sua habet virtutem producendi effectum, sic Musicus cantat, Architectus ædificat; Per accidens ea F. Amandi Hermann physica.

est, quæ licet denominetur producere effectum, ex se tamen non est ordinata ad productionem ejus, sic Musicus ædificat, & Architectus cantat &c.

Tertio in Physicam & moralem: Physica VI. est, quæ verè per actionem influit in effectum, ita ut secundum influxum Physicum ab ipsa dependet; Moralis est, quæ quidem Physicè non influit, sed est in causa, ut alia causa Physicè eum attingat, unde judicio humano ei effectus attribuitur, sic dicitur causa moralis homicidii, qui consentit, suadet, jubet &c. alia sunt postea tales ex libera institutione hominum vel Dei, sic chyrographum causat solutionem, sacramenta gratiam.

Quartò in causam principalem & instrumentalem; VII. Prima propria sua virtute ab ipsa egrediente effectum producit. Instrumentalis est, quæ non propria virtute effectum producit, sed per virtutem communicatam ab alio, ut se habeat purè veluti instrumentum, sic sancti faciunt miracula virtute Divina.

Quintò in causam totalem & partialem: VIII. Totalis est, quæ se sola, ad minus in suo genere, effectum producit, ut ignis applicatus ad stupam, est totalis causa combustionis ejus, quia talis est in genere causæ efficientis, licet etiam alia concurrant cum prima. Partialis est, quæ producit tantum unam partem effectus, si est divisibilis, si verò sit indivisibilis, producit totum effectum, sed non sola, sed cum concursu alterius causæ ejusdem speciei & rationis cum ipsa, ut si duo ignes simul & semel applicentur ad comburendam stupam, unde dicitur hic effectus totalitèr adhuc à qualibet dependere totalitate effectus, non verò totalitate causæ, quia non dependet ab una sola causa, sed à duabus.

Sextò potest causa efficiens dividi in liberam & necessariam: libera est, quæ positis omnibus requisitis, potest se, sine ullo impulsu spontè determinare ad agendum, vel non agendum: Necessaria est, quæ positis omnibus requisitis non potest non agere; Utraque est immanens, vel transeuntèr agens, prima talis dicitur, quòd effectum in se productum recipiat, altera verò non.

Ultimò dividitur in causam univocam & æquivocam; univoca est, quæ producit effectum secundum eandem rationem similem in entitate, ut calor calorem, æquivoca, quæ dissimilem producit.

QUÆSTIO III.

De Conditionibus ad causandum requisitis.

Plures requiri conditiones ad hoc, ut causa causent suum effectum, indubitatum est, certum namq; est, requiri frequentissimè ablationem impedimentorum, & qualitates disponentes ad formas oppositas, requiritur etiam, ut sit legitima approximatio, & denique quòd existat causa, dum causat & alia plura. De approximatione inter causam materialem & formalem

Ggg malem

malem nemo controvertit, unde particularis est de efficiente difficultas, an ipsa debeat esse ita approximata, ut non possit agere indistans, quod in suo etiam examinabo loco. Potissimum quod hic explicandum venit, est: An causa, ut causet, debeat esse ita existens, ut pro nullo instanti possit causare, pro quo non est, in qua re Thomistae plurimi putant, non requiri actualem existentiam, sed sufficere quòd in priori instanti extiterit. Secundo controvertitur, an causa ita debeat esse prius, antequàm causet, ut tempore effectum præcedat, an verò sufficiat, ut tantum præcedat natura? Pro quo resolvendo supponendum ex sæpè dictis: Causam dupliciter considerari posse, nempe formaliter & materialiter, formaliter considerata sunt relationes, seu potius relativa, materialiter verò considerata sunt ipsæ entitates. Itaque his præmissis

II. **Dico 1.** *Nulla causa potest aliquid causare nisi sit existens.* Hæc est communior contra Thomistas: &

Probatur primo: Si non requiretur existentia causæ ad hoc, quòd causet, sequeretur non posse ex his, quæ facta sunt, probari existentia, sed hoc est contra fidem, quia Divus Paulus ad Romanos I. ait: *Invisibilia enim ipsius (Dei) a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt intellectui conspiciuntur, ut sint inexcusabiles, ergo: probatur sequela: quia, licet Deus non esset, posset omnia producere; ergo ex eo, quòd produxerit, non potest demonstrari ejus existentia.*

Probatur secundo: Nemo dat alicui esse, quòd non habet, sed causa non existens nullum habet esse; ergo non potest dare alteri esse, quòd est causare, nec juvat dicere, causam paulò antè habuisse esse, atque ad eò ratione illius potest adhuc dare alteri, quia si nunquam extitisset, non posset dare esse; ergo nec ex eo, quòd extiterit paulò antè, quòd enim extiterit, nihil plus Physicè habet, quàm si nunquam fuisset, tum, quia in decimo vel duodecimo instanti suæ non existentia, non potest amplius causare; ergo nec in primo instanti suæ non existentia, cum æquè parum habeat in primo instanti non existentia, ac habet in decimo. Confirmatur: Causa non potest denominari causans, nisi per causalitatem sibi superadditam, sed quòd non est, non potest habere causalitatem superadditam, ergo ma. patet: probatur minor, quia causalitas est vera relatio, nulla autem relatio potest esse in non existente, utpotè cum essentialiter subiectum requirat.

Probatur tertio: Si causa non existens pro primo instanti postquam fuit, posset causare, sequeretur, quòd etiam posset causare pro ultimo instanti, quando non est, & immediate post erit, sed in isto ultimo instanti suæ non existentia nequit causare; ergo nec in primo ab omnimoda paritate: probatur sequela, quia æquè distans ultimum non esse, & primum non esse: minor etiam patet, quia alioquin posset aliquid seipsum producere, etiam quoad primum suum esse.

Probatur quarto: Quia nihil potest causare aliquid in genere causæ materialis, quòd non existit; ergo nec etiam in genere causæ formalis, aut efficientis, ant. patet, quia nulla forma sive substantialis, sive accidentalis, potest esse etiam pro unico instanti sine subiecto, consequentia clara est ex paritatis ratione.

Dices: Ut una res agat in aliam, non requiritur, ut sint in uno, eodemque indivisibili loco, sed sufficit, ut sint cotingua, & nihil mediet inter ipsa; ergo etiam, ut aliquid causet aliud, non requiritur, ut sint in eodem temporis instanti, sed sufficit, ut nihil mediet inter esse unius & esse alterius. & negando consequentiam; Quia res, quæ antè extitit & non est modo, perinde se habet, ac si nunquam fuisset, quòd si verò nunquam fuisset, nihil posset Physicè producere; ergo nec illa, quæ modo non est, licet antè fuerit; Quòd verò causa posset adhuc producere, licet non sit in eodem indivisibili loco, est, quia non tollitur productiva virtus, nec definit continere in se effectum, minus ipsa existentia vel essentia, quando autem causa corrupta est, nec existentiam habet, nec continet in se amplius virtutem productivam alicujus effectus.

Dico 2. *Causa formaliter sumpta non est prior suo effectui.* Ita Aristot. 2. Phys. 37. & 5. Met. cap. 2. ubi ait: *Causam in actu & effectum in actu simul esse, sed causam in actu esse, nihil aliud est, quàm causam actu causare & effectum in actu, quàm actualem terminare influxum, ergo.* Deinde Probatur etiam ex communi regula Prædicam. Quæ docet, relativa esse simul, sed causa & effectus sunt relativa; ergo debent esse simul, & consequenter causa formaliter sumpta sub relatione non est prior effectui.

Dices: Dantur multa relativa, quæ non sunt simul, sed neque simul esse possunt; ergo ex hac regula nihil deducitur; probatur aut. quia omnia, quæcunque sunt prius & posterius dicuntur relative, sed prius & posterius non possunt esse simul; ergo relativa non possunt esse simul. & Negando aut. cujus probationis minorem distinguo, prius & posterius non possunt esse simul, formaliter considerata, nego mi. materialiter considerata, concedo mi. & nego consequentiam. Itaque quando aliquid unum est prius altero, debet jam esse illud, quò dicitur prius, quia nihil dicitur esse prius se ipso, sed alio, quòd si non est, non erit eo prius.

Dico 3. *Causa materialiter sumpta debet esse prior suo effectui, non tempore, sed natura.* Hæc est communis Scotist. & Recent. contra Thomistas.

Probatur primo: *Authoritate tum D. Augustini lib. 7. Civit. cap. 9. ubi ait: Semper prior est res, quæ facit, quàm illa, quæ fit; sicut enim nihil fit, ita nihil inchoatur, ut fiat, quòd non faciens causa præcesserit: tum Aristotelis id sæpè docentis, unde regula illa post. prædicamentalis: Et Causa effectui dicitur esse prior.*

Probatur autem secunda pars primo: Quia dantur defectò multe causæ, quæ produ-

producent suos effectus, & tamen non exte-
runt tempore ante suos effectus; ergo id non
requiritur, quamvis contingere possit, ut sic
præcedant, sicut dicendum est de Deo, respectu
creaturarum: probatur ant. quia sol verè pro-
ducit lumen, ignis calorem &c. Sed nec sol, nec
ignis tempore extiterunt, antequàm produce-
rent suos effectus, ergò: probatur mi. quia sicut
dicit D. Augustinus: Si sol esset ab æterno,
etiam lumen esset ab æterno; ergò nunquam
exstitit sol, antequàm produceret lumen, alio-
quin lumen etiam non foret ab æterno. Secun-
do: Quia causa non est causa, nisi pro illo prio-
ri instanti, pro quo causat, quia antea tantum
causa in actu primo, seu potens causare; ergò in
ratione causæ non exigit prioritatem temporis.

Probatur tertia pars: Quia quod
causat aliud, debet esse prius illo, quod causatur
ab eo, sed non debet esse prius tempore; ergò
ad minus prioritatem naturæ: probatur ma.
Omne independens est prius alio dependente,
& omne dependens est posterius, sed omne,
quod causat aliud, est independens & quod cau-
satur, est dependens; ergò illud, quod causat,
debet esse prius illo, quod causatur. Confir-
matur: Illud est prius, à quo non valet subsisten-
di consequentia, sed ab existentia causæ non
valet subsistenti consequentia ad existentiam
effectus; ergò causa est prior effectu. Valeat
confirmatio, quantum potest, melior est vis
probationis. Sed in Contra

Arguitur: Omnis causa, ut causet, ne-
cessariò debet habere existentiam, ut dictum est
in prima Conclusionem, sed quidquid habet exi-
stentiam, debet habere durationem realem;
ergò etiam causa, ut producat durationem reali,
debet præcedere effectum tempore, & non tan-
tum naturæ: probatur min. quia omne, quod
existit, debet posse mensurari, sed instans natu-
ræ mensurari nequit, ergò. R. dist. ma. debet

habere existentiam tempore præcedentem, ne-
go ma. naturæ prius intelligibilem, reverà inter
causam & effectum cum fundamento repertam,
concedo ma. & mi. nego consequentiam. Itaq;
licet verum sit, quòd illa, quæ simul tempore
existunt, mensurari nequeant, sic est causa &
effectus, qui tantum naturæ est posterior, potest
adhuc tamen intelligi, quòd unum existat ab
alio, qui ordo essentialis dependentiæ cum sit
realis & non fictus, necessariò infert inter ex-
tremam prioritatem & posterioritatem aliquam
realem, ordo enim semper dicit prius & poste-
rius, & in hoc sensu dicitur causa esse prior suo
effectu, licet sint in tempore simul. Sed

Instatur: Illæ causæ debent existentiam
habere tempore præcedentem, quæ plura requi-
runt instantia, ut suum effectum ponant, sed
causæ liberæ requirunt plura instantia; ergò ad
minus causæ liberæ, ut producant suos effectus,
debent habere existentiam tempore præceden-
tem: probatur mi. quia causæ liberæ debent
habere potentiam ad operandum & non ope-
randum, sed operari & non operari posse, requi-
runt plura instantia. R. negando mi. Ad cuius
probationem dico, quòd in eodem instanti,
quo causa libera operatur, intelligitur prius natu-
ræ habere potentiam ad actum & posterius
naturæ elicere illum actum, & in illo priori ha-
bet indifferentiam, seu potentiam ad elicien-
dum vel non eliciendum, non quidem conjun-
ctam, sed divisim, & sic operatio & non ope-
ratio sunt possibiles in eodem instanti disjun-
ctim, quòd autem habeat causa libera talem
potentiam ad opposita disjunctim, ex eo patet,
quia immediatè ante instans temporis, quo ha-
bet actum, habet hujusmodi potentiam & in
eodem instanti temporis, quo operatur, retinet
adhuc eandem potentiam, ut est prior natura
ipsa operatione.

DISPUTATIO III.

DE CAUSA MATERIALI & FORMALI.

In primo libro sufficienter explicui entitates & naturas harum causarum, restant ta-
men adhuc aliqua solvenda & elucidanda de ipsis, secundum quod habent rationem
causæ, quam habere suppono certissimum: licet enim non efficiant aliud, constitunt ta-
men aliquid, ratione cuius constitutionis adhuc causæ dici debent, unde etiam nomen ma-
terie paulò latius sumam, ut etiam comprehendat subjectum completum, seu materiam
secundam. *Sic igitur*

QUÆSTIO I.

De Effectibus Materiae & Formæ.

Supponi deberet hæc quæstio ex dictis,
effectum materiæ & formæ aliud non esse,
quam totum compositum ex iis resultans, cum
sint partes ejus essentialiter ingredientibus &
constituentibus illud, verum tamen quia non vide-
tur esse effectus adæquatius, ideo quæritur hic,
an præterea sint alii? ad quod

Dico I. Materie primæ effectus, præter so-
F. Amandi Hermann Physica.

sum compositum, possunt esse adhuc forma, unio & ge-
neratio, ut mutatio est. Hæc colligitur ex D.
q. 5. d. 1. & d. 12. q. 1. Et totum compositum
esse effectum, non vocatur in dubium.

Probatur ergò de forma: Illud
verè debet dici effectus alicujus, quod sit ab alio
cum dependentia hujus ab illo, sed forma mate-
rialis (de hac enim tantummodo sermo mihi
est) fit à materia cum dependentia ab illa in esse
& conservari; ergò forma verè erit effectus
ejus. Confirmatur, quia omnes formæ mate-
Ggg 2 riales